

Jolanta Pęgiel-Kamrat, Marzena Zarzeczna-Baran

Medycyna niekonwencjonalna w opinii studentów VI roku wydziału lekarskiego AMG

Non-conventional medicine in view of 6th grade Medical University of Gdańsk students

Zakład Zdrowia Publicznego i Medycyny Społecznej Akademii Medycznej w Gdańsku

Wstęp

Według jednego z pierwszych podręczników na temat niekonwencjonalnych metod leczenia, jaki został wydany w Polsce, medycyna komplementarna i alternatywna jest definiowana jako *podzespół metod medycznych i zdrowotnych, który nie stanowi integralnej części konwencjonalnej medycyny* (12). Mimo negatywnej opinii na temat takiego leczenia, szczególnie wśród pracowników służby zdrowia, wielu ludzi poszukuje pomocy w sytuacji choroby lub niedomagania poza medycyną akademicką, co wynika z ugruntowanej przez wieki tradycji (2, 9, 10, 11). W ostatnim czasie rośnie zainteresowanie metodami niekonwencjonalnymi, tak w Polsce jak i na całym świecie (4, 5, 6)). Opinie środowiska medycznego w sprawie stosowania tego typu leczenia są skrajne, od jawnego przyzwolenia a nawet entuzjazmu do pełnego potępienia z żądaniem całkowitego zakazu jej stosowania (3, 7, 8, 10, 13). W większości jednak przypadków stosunek do medycyny alternatywnej jest obojętny. Obojętność ta wynika przede wszystkim z niskiego poziomu wiedzy na temat tego typu metod leczniczych lub

w ogóle nieznaności nawet podstaw ich działania. Dla wielu pracowników służby zdrowia metody niekonwencjonalne są czymś do czego nie przywykli w swojej pracy (3, 4, 5, 10, 13). Powszechnie uważa się, że lekarze z różnych względów (mniej czy bardziej racjonalnych) są w większości przeciwnikami leczenia niekonwencjonalnego.

Szczególnie osoby stosujące metody niekonwencjonalne, a nie związane ze służbą zdrowia, są skłonne przypisywać lekarzom nieprzychylnie nastawienie czy nawet zwalczanie stosowanych przez nich metod. Związane to miałyby być przede wszystkim z domniemaną utratą przez lekarzy autorytetu czy nawet z tak niskich pobudek jak utrata korzyści finansowych związanych z procesem leczniczym.

Materiał i metoda

Materiał badawczy stanowiły odpowiedzi udzielone na pytania anonimowej ankiety przez studentów VI roku wydziału lekarskiego Akademii Medycznej w Gdańsku. Badanie ankietowe przeprowadzono w roku akademickim 2004/5 i objęto nim wszystkich 227 studentów. Po

analizie formalno-merytorycznej do dalszych badań zakwalifikowano 209 poprawnie wypełnionych ankiet.

Cel pracy

Celem pracy jest poznanie opinii studentów ostatniego roku studiów lekarskich na temat stosowania alternatywnych metod leczenia oraz skonfrontowanie tych poglądów z ich praktyką w tym zakresie.

Charakterystyka badanej populacji

Wśród ankietowanych były 134 kobiety (64,1%) i 75 mężczyzn (35,9%), w wieku od 23 do 30 lat. Jednak zdecydowana większość (ponad 80%) miała 24-25 lat. Jeśli chodzi o stan cywilny badanych, to większość z nich (ponad

87,6%) była stanu wolnego. Prawie 60% ankietowanych to mieszkańcy dużych miast (powyżej 100 tys. mieszkańców), a tylko około 16% mieszka na wsi lub w małym mieście. Ich samoocena w zakresie stanu zdrowia była wysoka (bardzo dobra i dobra) w ponad 90%.

Wyniki badań

Pomimo powszechnej opinii, że lekarze są zdecydowanymi przeciwnikami stosowania metod alternatywnych w terapii swoich pacjentów, nasi ankietowani, którzy stoją u progu pracy zawodowej, uważają w większości (ponad 58%), że w leczeniu powinno się stosować metody niekonwencjonalne. Zdecydowanymi przeciwnikami jest niespełna 16% z nich a dość liczna grupa, bo co czwarty student, nie ma zdania na ten temat.

Tabela 1.

Opinie ankietowanych o zasadności stosowania metod niekonwencjonalnych

	Liczba osób	%
Tak	122	58,4
Nie	33	15,8
Nie mam zdania	54	25,8
Razem	209	100,0

Tak wyrażone opinie spróbowałam weryfikować pytaniem o korzystanie z terapii alternatywnych we własnym leczeniu. Okazało się, że 45% badanych stosowało ją osobiście. Jak podawali, przyczyną tego był przede wszystkim brak skuteczności stosowanej do tej pory medycyny konwencjonalnej. Wymieniane były i inne przyczyny, takie jak fakt, że zastosowana metoda pomogła już innym osobom, jest to metoda naturalna, stosowana była jako wspomaga-

nie leczenia konwencjonalnego, nie szkodzi, działa relaksująco i uspokajająco, zwiększa odporność, „ma wiele do zaoferowania” czy „metody te są po prostu modne”. Jednak większość ankietowanych (55%) nie stosowała takiego leczenia, co może być podyktowane tym, że są to osoby młode, które najczęściej oceniają swój stan zdrowia jako bardzo dobry lub dobry i nie potrzebowały dotąd jakiegokolwiek terapii.

Tabela 2.
Korzystanie przez ankietowanych z metod niekonwencjonalnych

	Liczba osób	%
Tak	94	45,0
Nie	115	55,0
Razem	209	100,0

Zdecydowana większość przyszłych lekarzy (około 75%) widzi zastosowanie metod alternatywnych jako leczenia wspierającego medycynę akademicką. Nieco ponad 12% uważa, że tego typu metody nie powinny być dołączane do medycyny uniwersyteckiej a zbliżona

liczba nie ma wyrobionego zdania na ten temat. Zdecydowana większość przyszłych lekarzy (prawie 94%) stwierdza natomiast zgodnie, że nie należy medycyny konwencjonalnej zastępować metodami niekonwencjonalnymi.

Tabela 3.
Opinie ankietowanych na temat roli medycyny alternatywnej jako czynnika wspierającego medycynę uniwersytecką

	Liczba osób	%
Tak, powinna być wsparciem	156	74,6
Nie, nie ma takiej potrzeby	26	12,4
Nie mam zdania	27	12,9
Razem	209	100,0

Tabela 4.
Opinie ankietowanych na temat zastępowania konwencjonalnego leczenia metodami niekonwencjonalnymi

	Liczba osób	%
Tak, można zastąpić	8	3,8
Nie, nie należy zastępować	195	93,3
Nie mam zdania	5	2,4
Zależy od sytuacji	1	0,5
Razem	209	100,0

Zróznicowane są poglądy badanych studentów na temat bezpieczeństwa stosowania metod alternatywnych. O braku zagrożeń w trakcie stosowania tych metod przekonanych jest około 27%

ankietowanych a kolejne 23% jest odwrotnego zdania. Najliczniejsza grupa (prawie 44%) nie potrafi ocenić bezpieczeństwa tych metod czy zagrożeń wynikających z ich stosowania.

Tabela 5.
Opinie ankietowanych na temat bezpieczeństwa metod niekonwencjonalnych

	Liczba osób	%
Tak, metody te są bezpieczne	57	27,2
Nie, metody te nie są bezpieczne	48	23,0
Nie mam zdania	91	43,6
Metody te nie zawsze są bezpieczne	13	6,2
Razem	209	100,0

Kiedy zapytano osoby deklarujące stosowanie metod niekonwencjonalnych w swoim leczeniu o ocenę ich bezpie-

czeństwa, okazało się, że ponad 90% z nich jest przekonana o bezpieczeństwie zastosowanej metody.

Tabela 6.
Opinie ankietowanych na temat metod niekonwencjonalnych przez nich zastosowanych

	Liczba osób	%
Tak, metody te są bezpieczne	85	90,4
Nie, metody te nie są bezpieczne	3	3,2
Nie mam zdania	6	6,4
Razem	94	100,0

Zapytano ankietowanych o ich opinie na temat współpracy pacjenta z lekarzem w zakresie stosowania metod niekonwencjonalnych. Studenci w 98% uważali, że pacjent powinien powiadomić lekarza leczącego o stosowaniu metod

alternatywnych. Jednak gdy sami stosowali takie leczenie, robiło to tylko 37% z nich. Prawie 42% z nich zdecydowanie odpowiedziało, że tego nie zrobiło, a ponad 21% zastrzegło się nie pamięcią

Tabela 7.
Opinie ankietowanych na temat powiadamiania lekarza leczącego o stosowaniu metod niekonwencjonalnych

	Liczba osób	%
Tak, należy powiadomić	203	98,0
Nie trzeba powiadamiać	3	1,0
Nie mam zdania	3	1,0
Razem	209	100,0

Tabela 8.
Powiadamianie lekarza leczącego o stosowaniu terapii niekonwencjonalnej przez ankietowanych

	Liczba osób	%
Tak	35	37,2
Nie	39	41,5
Nie mam zdania	20	21,3
Razem	94	100,0

Przyszli lekarze w zdecydowanej większości uważają, że lekarz może być dobrym źródłem informacji o metodach leczenia niekonwencjonalnego, uważa tak ponad 61% z nich. Przeciwnego zdania jest ponad 12% badanych, a ponad 26%

nie ma na ten temat zdecydowanego zdania. Wśród niezdecydowanych prym wiodą osoby które deklarują, że przede wszystkim zależy to od wiedzy i nastawienia konkretnego lekarza.

Tabela 9.
Opinie ankietowanych o lekarzu jako źródle informacji o metodach niekonwencjonalnych

	Liczba osób	%
Tak, dobre źródło	128	61,3
Nie, złe źródło	26	12,4
Nie mam zdania	40	19,1
Zależy od wiedzy i nastawienia lekarza	15	7,2
Razem	209	100,0

Zainteresowałyśmy się co bezpośrednio wpłynęło na zastosowanie metod alternatywnych przez ankietowanych, którzy deklarowali podjęcie takich działań. Z uzyskanych informacji wynika, że przede wszystkim robili to za namową rodziny (ponad 52%). Drugą grupę, która miała duży wpływ na decyzję naszych ankietowanych stanowili lekarze (prawie 28%), zarówno bezpośrednio leczący pacjentów jak i inni, doradzający bardziej w kontaktach towarzyskich niż formalnych typu lekarz-pacjent. Duży wpływ na zasto-

sowanie medycyny niekonwencjonalnej mieli także przyjaciele i znajomi, za ich namową podjęło tego typu terapię 15% badanych. Ponadto około 5% z nich uczyniło to pod wpływem środków masowego przekazu typu prasa, radio, telewizja czy internet, a ponad 6% przyszłych lekarzy deklaruje, że była to ich własna decyzja. Wpływ na wybór tego typu leczenia mieli także farmaceuci (szczególnie gdy chodzi o homeopatię), fizykoterapeuci, psychologowie czy literatura

Tabela 10.
Źródła inspiracji podjęcia leczenia metodami alternatywnymi

	Liczba osób	%
Rodzina	49	52,1
Lekarz leczący	18	19,1
Przyjaciele, znajomi	14	15,0
Inny lekarz	8	8,5
Własna decyzja	6	6,4
Prasa, radio, telewizja, internet	5	5,3
Sąsiadka	1	1,1
Inne	7	7,5

* nie sumuje się do 100%, ponieważ istniała możliwość zaznaczenia więcej niż 1 odpowiedzi

Wnioski

Prawie 60% studentów VI roku wydziału lekarskiego AMG uważa, że w leczeniu powinno stosować się metody niekonwencjonalne, a 45% z nich stosuje je we własnej terapii.

Według ankietowanych metody te powinny mieć przede wszystkim charakter wspierający leczenie konwencjonalne a nie zastępować go.

Prawie połowa ankietowanych nie ma wyrobionego zdania na temat bezpieczeństwa metod alternatywnych. Zdania pozostałych są podzielone (27% uważa je za bezpieczne, a 23% nie). Jednak w sytuacji gdy sami je stosują, w ponad 90% są pewni swojego bezpieczeństwa.

Zdecydowana większość ankietowanych twierdzi, że o stosowaniu tego typu leczenia powinno się powiadomić lekarza leczącego, ale do tych zaleceń stosuje się zaledwie około 1/3 badanych, którzy korzystają z metod alternatywnych.

Ankietowani uważają, że lekarz może być źródłem informacji o metodach niekonwencjonalnych. Jednak zauważa się ostrożność ocen wynikającą z opinii iż lekarze nie są obecnie przygotowani merytorycznie do takiej działalności.

Należy w kształceniu przeddyplomowym stworzyć możliwość nauczania o medycynie naturalnej, tradycyjnej i metodach alternatywnych dla zapewnienia lekarzom wiedzy i orientacji w temacie. Ma to znaczenie dla znalezienia dla tych metod właściwego miejsca oraz dla ochrony zdrowia pacjentów.

Streszczenie

Coraz częściej obserwuje się wśród pacjentów i samych lekarzy stosowanie metod medycyny niekonwencjonalnej. W związku ze znacznym nasileniem i upowszechnieniem tego zjawiska zdrowie publiczne nie może przejść obojętnie obok tego problemu. Nie możemy także lekceważyć głosów środowiska medycznego na temat

alternatywnych sposobów leczenia. Celem pracy jest poznanie opinii, jak przyszli lekarze postrzegają zjawisko stosowania medycyny niekonwencjonalnej. Materiał badawczy stanowiły odpowiedzi udzielone na pytania anonimowej ankiety przez studentów VI roku wydziału lekarskiego AMG. Ponad 58% ankietowanych stwierdziło, że w procesie leczenia powinno się stosować metody niekonwencjonalne, a większość z nich (prawie 75%) uważa, że metody te mogą wspierać medycynę akademicką w procesie leczenia. Większość ankietowanych (98%) uważa, że o stosowaniu takiego leczenia powinno się powiadomić lekarza leczącego, a około 62% stwierdza, że właśnie on może najlepiej poradzić czy i jaką metodę niekonwencjonalną może zastosować pacjent. W związku z tym istotne jest nauczanie studentów medycyny znaczenia i bezpieczeństwa pacjentów stosowanych metodach niekonwencjonalnych.

Słowa kluczowe: **medycyna alternatywna, program nauczania, studenci medycyny**

Summary

Alternative (or non- conventional) medicine is observed to have become more common amongst patients and often physicians, as well. With respect to advancement of this phenomenon public health cannot remain indifferent. We also must not neglect the view of medical opinion leaders. The aim of this paper is to obtain an answer the question of how this phenomenon is perceived amongst soon-to-be physicians.. The study material comprised given to an anonymous survey performed by 6th grade Medical University of Gdańsk students. It proved that over 58% of the respondents claim alternative medicine to become a part of general practice, and the majority (almost 75%) of them think that alternative medicine should support academic one as far as therapy process is concerned. The majority of the

respondents (98%) think that non-conventional methods should be reported to the attending physician and about 62% claim that the attending physician only is to judge which alternative method to be applied, if at all. In turn, it remains crucial to raise the awareness of medical students towards the meaning and safety of the patients undergoing non-conventional therapy methods.

Key words: **alternative medicine, syllabus, medical students**

Piśmiennictwo

1. Dolińska-Zygmunt G.: Podmiotowe wyznaczniki podejmowania praktyk medycyny alternatywnej. *Sztuka Leczenia* 2000, 4, 69-74.
2. Domżał-Drzewiecka R., Rutkowska E.: Niebezpieczeństwo medycyny niekonwencjonalnej. *Sztuka Leczenia* 2003, 9, 59-63.
3. Drozdowska B., Kuriata E., Felińczak A., Ogórek K., Chudziński [W:] *Medycyna niekonwencjonalna w opiniach przedstawicieli zawodów medycznych oraz studentów Akademii Medycznej we Wrocławiu*. *Pol. Med. Rodz.* 2004, 6 (1), 303-307.
4. Kenneth R. P.: *Poradnik medycyny niekonwencjonalnej*. Grupa Wydawnicza Bertelsmann Media Sp.z.o.o., Świat Książki, Warszawa 2002.
5. Łazowski J.: Miejsce medycyny naturalnej we współczesnym świecie. *Sztuka Leczenia* 2002, 8 (2), 17-27.
6. Majewska K., Trzebiatowska I., Majkowicz M.: *Poglądy na medycynę alternatywną wśród pacjentów w terminalnym okresie choroby nowotworowej*, *Psychoonkologia* 1999, 5, 45-50.
7. Marlicz K.: *Medycyna naturalna we współczesnej onkologii klinicznej*. *Gastroenterol. Pol.* 2003, 10 (4), 277-279.
8. Olechowska-Kotala A.: Podmiotowe wyznaczniki skłonności do korzystania z metod terapii niekonwencjonalnych. *Sztuka Leczenia* 2003, 9 (2), 65-72.
9. Piątkowski W.: *Lecznictwo niemedyczne. Próba interpretacji socjokulturowej*. *Sztuka Leczenia* 1998, 4 (4), 35-43.
10. Pilecki M.: *Paramedycyna-alternatywa medycyny naukowej?* *Zdr. Pub.* 1994, 105(5), 170-174.
11. Schutt K.: *Terapia oddechem, schorzenia dróg oddechowych. Metodyka leczenia oddechem*. Oficyna wydawnicza SPAR; Warszawa 1996.
12. Wayne B. J., Jeffrey S. L.: *Podstawy medycyny komplementarnej i alternatywnej*. Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, Kraków 2000.
13. Woźniak P., Balińska M., Kmiecik Ł.: *Medycyna komplementarna i alternatywna dziś*. *Akupunkt. Pol.* 2004, 1, 1150-1169.

Adres do korespondencji

Dr Jolanta Pęgiel-Kamrat
Zakład Zdrowia Publicznego
i Medycyny Społecznej Akademii
Medycznej w Gdańsku
Aleja Zwycięstwa 42 a
80-210 Gdańsk
e-mail: jolkam@amg.gda.pl